

WAT KOM DIE KEISER TOE?

DEUR

**DR PHILIP THEUNISSEN
COMPUTUS BESTUURSBURO**

Vir baie jare het belastingbetalers wêreldwyd die fundamentele reg gehad om hulle handelsaktiwiteite op so wyse binne die belastingstelsel te kon bedryf dat hulle so min as moontlik belasting betaal. Hierdie beginsel is plaaslik en ook oorsee gereeld deur verskeie howe bevestig. Daarmee saam het die groot verskeidenheid belastings waarmee belastingbetalers toenemend mee belas word tot gevolg gehad dat die totale belastinglas nie meer as blote persentasie van inkomste beskou kan word nie maar as beduidende uitgawe wat aggressief bestuur moet word.

Die aggressie waarmee hierdie òuitgaweö bestuur moet word trek dun lyn tussen die regte kant van die wet en oortreding van die wet. Eersgenoemde word beskou as belastingvermyding terwyl laasgenoemde as belastingontduiking gesien word. Wanneer belasting vermy word, word die wet nie oortree nie. Jy betaal minder belasting deur al die wettige maatreëls tot jou beskikking te gebruik. Jy het jou betaalbare belasting verminder en sodoende hoë belastingaanslag vermy deur niks meer belasting te betaal as wat die wet van jou vereis het nie. Daar teenoor behels belastingontduiking vervalste inligting, onderskatte inkomste, oorskatte uitgawes en dit is kriminele oortreding.

Die strafmaatreëls vir belastingontduiking is baie duidelik maar in Suid-Afrika het die belastingowerheid toenemend meer behep begin raak met die vermydingsdeel van belasting. SARS segsman, Logan Wort sê onlangs: *“SARS was looking at both legal tax avoidance and illegal tax evasion”*. Sy minister, Pravin Gordhan, sê *“through elaborate structuring, these deals seek to deliberately avoid the tax consequence that should flow from associated transactions, thereby robbing not only the fiscus of tax revenue, but all South Africans.”* Hy is verder van mening: *“This is a complete and reckless disregard for tax morality and South African tax law”*.

Belastingbetalers, hetsy individue of maatskappye, se primêre doel is nie om die regering te versorg nie. Hulle eerste doelwit is om vir hulleself te sorg en daarom is dit belastingbetalers se plig om belasting tot die minimum te beperk, solank as wat die wet nie oortree word nie. Dit sou inteendeel eerder moreel onaanvaarbaar wees as belastingbetalers méér betaal as wat nodig is. Geen belastingowerheid kan enigsins minder óf meer belasting vorder as wat wetlik voorgeskyf word nie.

Morele verpligting

Die moraliteit van belasting is opsigself reeds debatteerbaar. Op watter gronde kan regering sy burgers, bykans met geweld, dwing om gedeelte van hul wetlik en moreel eerlik verdienende geld aan die staat te oorhandig? Uiteraard is burgers veronderstel om aan die regering vir wie hulle gestem het geld te gee sodat sekere dienste aan hulle gelewer word maar op watter punt raak belasting niks anders as wettige diefstal deur die staat nie. Belastingbetalers sal verskil oor waar hierdie punt spesifiek is maar vir die meerderheid het ons in Suid-Afrika waarskynlik reeds hierdie punt verbygesteek wat tot gevolg het dat wesentlike morele vraagstukke aan die belastingowerheid gerig kan word:

- Is dit aanvaarbaar dat mense met ernstige dreigemente gedwing word om hulle geld vir die staat te gee?
- Is dit aanvaarbaar dat sommige landsburgers, in watter land wat hom op gelyke menseregte roem, proporsioneel meer belasting moet betaal as ander?
- Is dit aanvaarbaar dat diegene wat geen belasting betaal nie, deur middel van hulle stemreg, kan bepaal hoeveel belasting dié moet betaal wat wel kan betaal?
- Is dit aanvaarbaar vir belastingbetalers om projekte te finansier waarmee hulle nie saamstem nie?
- Is dit 'n aanvaarbare reaksie van belastingbetalers om meer oneerlik te raak hoe meer belasting hulle moet betaal?
- Is dit aanvaarbaar dat mense al minder ten opsigte van barmhartigheid doen namate hulle meer belasting moet betaal?
- Is dit aanvaarbaar dat mense geneig raak om nie nog meer werk te doen nie namate hulle al meer belasting moet betaal?

Dit is belastingbetalers se normale plig, nie noodwendig morele plig nie, om belasting te betaal inruil vir dienste wat die regering aan hulle verskaf. As jy belasting betaal ondersteun jy die regering, sy beleid en sy agenda. Wanneer jy belasting betaal bekragtig jy dus in wese dit wat die regering ōin jou naam met jou belastinggeld doen. Daar is beslis 'n morele plig op die regering om belasting op 'n regverdige wyse te vorder en op 'n moreel aanvaarbare maniere aan te wend. Geen individu behoort afgedreig te word, hetsy deur wetgewing of deur te sinspeel dat dit sy morele plig is, om projekte te finansier wat hy as moreel onaanvaarbaar beskou nie.

Regstellende aksie

Dit is moreel net so aanvegbaar om landsburgers aan te moedig om die landswette te ignoreer. Daarom is die weerhouding van belasting nie 'n oplossing nie indien dit tot die oortreding van belastingwette lei. Belastingontduiking is dus teen die wet en moet dienooreenkomstig hanteer word. Die veronderstelde manier om die belastingstelsel te wysig is om invloed op die wetgewer uit te oefen om die belastingwette binne aanvaarbare beginsels te bedryf.

Die jongste amptelike syfers gee Suid-Afrika se bevolking as 51.8 miljoen mense aan. Volgens SARS se syfers is 13.7 miljoen daarvan vir inkomstebelasting geregistreer. Hiervan is 3.3 miljoen vir 99% van die inkomstebelasting verantwoordelik wat van individue gevorder word. Daar is 2.3 miljoen belastingbetalers wat 93% van die totale individuele inkomstebelasting betaal terwyl 1.5 miljoen 84% daarvan betaal.

In sy begroting van 2013 het die Minister van Finansies aangedui dat 16.1 miljoen mense gedurende 2012/13 maatskaplike toelaes van een of ander aard ontvang het. Vir meer as 22% van die land se huishoudings is hierdie toelaes die vernaamste bron van inkomste en dit word direk deur belastinggeld gefinansier.

Daar is 'n totale wanbalans tussen dié wat belasting betaal en dié wat daardeur bevoordeel word. Dié wat belastingvoordele ontvang het via die stembus by verre meer invloed in hoe die belastingwette opgestel word as dié wat belasting betaal. In Suid-Afrika het belastingbetalers dus bykans geen morele vermoë om die belastingstelsel te verander nie. Hulle is intendeel totaal uitgelewer aan welke immorele belastingvorm ook al op hulle afdwing word. Belastingvermyding is dus die enigste morele metode om weerstand daarteen te bied.

Dit is belastingbetalers se plig om weerstand teen die betaling van belasting te bied. Dit is slegs deur te weier om te veel geld te gee dat die regering gedwing kan word om versigtig te werk te gaan met dit wat hy wel ontvang. Daar kan nooit 'n morele of opatrotiese verpligting op enigiemand geplaas word om meer belasting te betaal as wat wetlik van hom verwag word nie.

Daniëlsrus
Augustus 2013